

УДК 78.03(477.83/.86)”185/19”
DOI: 10.24919/2312-2595.8/50.240971

Лілія ШОЛОГОН

доктор історичних наук, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Т. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, індекс 76018 (liliya.shologon@pnu.edu.ua)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5390-7576>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/AAS-2008-2021>

Бібліографічний опис статті: Шологон, Л. (2021). Україномовне музичне мистецтво Галичини другої половини XIX – початку XX ст.: джерелознавчий аналіз. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 8/50, 99–117. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.8/50.240971>.

УКРАЇНОМОВНЕ МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ГАЛИЧИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX – ПОЧАТКУ XX ст.: ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Мета дослідження. Метою статті є дослідження україномовного музичного мистецтва Галичини на основі критичного аналізу історичних джерел, що розкривають різні аспекти музичного життя краю другої половини XIX – початку XX ст. **Методологія дослідження.** До дослідження джерел з історії музичного мистецтва Галичини залучено методи аналізу і синтезу джерел, текстологічної критики, класифікації та типології, історико-генетичний, порівняльний, кількісно-статистичний, біографічний тощо. **Наукова новизна.** Наукова новизна публікації полягає в тому, що вперше в українській історіографії зроблено джерелознавчий аналіз україномовного музичного мистецтва Галичини другої половини XIX – початку XX ст. **Висновки.** У процесі дослідження цієї проблематики нами проаналізовано чотири групи джерел: 1) нормативні (законодавчі акти та статuti, що регламентували роботу громадських, у тому

© Лілія Шологон, 2021

числі музичних товариств); 2) статистичні (звіти про діяльність музичних об'єднань); 3) джерела особового характеру (автобіографії, спогади, листи відомих українських композиторів та виконавців); 4) матеріали періодичних видань (містили інформаційні повідомлення та публіцистичні праці про події музичного життя Галичини). На основі їхнього аналізу, встановлено, що провідну роль у розвитку українського музичного мистецтва відігравали громадські товариства. Саме вони засновували хорова колективи та музичні навчальні заклади. При цьому в їхній діяльності домінували аматорський підхід та церковна музика. Однак діяльності нової генерації українських композиторів, яку представляли Д. Січинський, С. Людкевич, Ф. Колесса та співпраця галицьких митців з М. Лисенком сприяла зростанню професійної майстерності в Галичині. Всесвітньовідомі оперні виконавці С. Крушельницька, М. Менцинський, О. Мишуга також брали активну участь у мистецьких заходах національно-культурного характеру.

Ключові слова: джерелознавчий аналіз; Галичина; музичне мистецтво; громадські товариства.

Liliia SHOLOHON

PhD hab. (History), Professor, Department of History of Central and Eastern Europe and Special Branches of Historical Science, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 57, T. Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine, postal code 76018 (liliya.shologon@pnu.edu.ua)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5390-7576>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/AAS-2008-2021>

To cite this article: Sholohon, L. (2021). Ukrainomovne muzychnе mystetstvo Halychyny druhoi polovyny XIX – pochatku XX st.: dzhereloznavchyi analiz [Ukrainian-language musical art of Galicia in the second half of the XIX – early XX centuries: source analysis]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 8/50, 99–117. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.8/50.240971> [in Ukrainian].

UKRAINIAN-LANGUAGE MUSICAL ART OF GALICIA IN THE SECOND HALF OF THE XIX – EARLY XX CENTURIES: SOURCE ANALYSIS

Summary. *The purpose of the article is to study the Ukrainian-language musical art of Galicia on the basis of a critical analysis of the historical sources that reveal various aspects of the musical life of the region in the second half of the nineteenth – early twentieth century.* **Research methodology.** *Methods of analysis and synthesis of sources, textual criticism, classification and typology, historical-genetic, comparative, quantitative-statistical, biographical, etc. are involved in the study of sources on the history of the musical art of Galicia.* **Scientific novelty.** *The scientific novelty of the publication lies in the fact that for the first time in Ukrainian historiography a source analysis of the Ukrainian-language musical art of Galicia in the second half of the XIX – early XX centuries was made.* **Conclusions.** *In the process of studying this issue, we analyzed four groups of sources: 1) regulations (legislation and statutes governing the work of public and including music societies); 2) statistical (reports on the activities of music associations); 3) sources of a personal nature (autobiographies, memoirs and letters of famous Ukrainian composers and performers); 4) materials of periodicals (contained informational messages and journalistic works about the events of the musical life of Galicia). Based on their analysis, it was established that the leading role in the development of the Ukrainian musical art was played by public associations. It was they who founded choirs and music schools. At the same time, their activities were dominated by an amateur approach and church music. However, the activity of the new generation of Ukrainian composers, represented by D. Sichynsky, S. Lyudkevych, F. Kolessa and the cooperation of Galician artists with M. Lysenko contributed to the growth of professional skills in Galicia. World-famous opera performers – S. Krushelnytska, M. Mentsynsky, O. Myshuga also took an active part in artistic events of national-cultural nature.*

Key words: *source analysis; Galicia; musical art; public societies.*

Постановка проблеми. Українське музичне мистецтво Галичини другої половини XIX – початку XX ст. проходило цікавий та непростий процес становлення, професійного зростання і популяризації своїх здобутків. Оскільки музичне мистецтво цього часу стало вагомим складовою національно-культурного руху українців краю, які прагнули через патріотичні заходи мистець-

кого характеру втілити вимоги для рівноцінного національного життя поряд з іншими етнічними спільнотами Галичини, то воно заслуговує на належну увагу сучасної історичної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обрана тема не залишилася поза увагою дослідників. Чимало її аспектів знайшли відображення на сторінках радянських та сучасних українських археографічних видань, упорядниками яких були Михайло Головащенко (Головащенко, 1995, с. 31), Роксолана Скорульська (Скорульська, 2004, с. 9), Ростислав Пилипчук (Пилипчук, 2003, с. 10), Зіновія Штундер (Людкевич, 2000, с. 20); монографіях і наукових статтях мистецтвознавців Любові Кияновської (Кияновська, 2007, с. 424), Мирослави Новакович (Новакович, 2019, с. 367), Наталії Осадці (Осадца, 2009, с. 74), Мирона Черепанина (Черепанин, 1997, с. 324) тощо. Однак ґрунтовного дослідження цієї проблеми, з врахування сучасних вимог історичної науки, в українській історіографії на сьогодні немає.

Мета статті. Метою статті є класифікація та критичний аналіз історичних джерел, що розкривають різні аспекти музичного життя Галичини другої половини XIX – початку XX ст.

Виклад основного матеріалу. У процесі дослідження цієї проблематики нами виокремлено чотири групи джерел: 1) нормативні (законодавчі акти, що регламентували роботу громадських, у тому числі музичних товариств; статuti товариств, затвержені органами державної влади); 2) статистичні (звіти про діяльність музичних об'єднань); 3) джерела особового характеру (автобіографії, спогади, листи відомих українських композиторів та виконавців); 4) матеріали періодичних видань (містили інформаційні повідомлення та публіцистичні праці про події музичного життя Галичини).

Біля витоків музичного мистецтва Галичини другої половини XIX – початку XX ст. стояв церковний спів. Завдяки зусиллям єпископа І. Снігурського 1829 р. у Перемишлі було створено перший український церковний хор. Церковна музична творчість знаходить продовження у творах представників так званої перемишльської школи: Михайла Вербицького (1815–1870), Івана Лаврівського (1822–1873), а також їх послідовників Сидіра Воробкевича (1836–1903), Віктора Матюка (1852–1912), Анатолія Вахнянина (1841–1908) (Фрайт & Шуневич, 2020). Традиції церков-

ного співу та праці композиторів-аматорів заклали передумови для створення хорових колективів «Боян» які діяли у всіх кутках Галичини на основі окремих статутів, починаючи з 90-х рр. XIX ст. (Королько, 2020, с. 64). На початку XX ст., за нашими підрахунками, діяло більше 30 українських селянських та міщанських хорів і 7 хорових колективів товариства «Боян» у Львові, Перемишлі, Коломиї, Станиславові, Стрию, Снятині та Тернополі (Шологон, 2015, с. 172). «Боянівські товариства» працювали на основі закону про об'єднання та збори від 15 листопада 1867 р., який заклав прозору і демократичну процедуру реєстрації та діяльності товариств. Для цього необхідно було подати до Галицького намісництва або Міністерства внутрішніх справ на затвердження 5 примірників статуту товариства, де вказувалися мета його створення, форми діяльності, джерела фінансування, шляхи врегулювання конфліктних ситуацій, процедура ліквідації тощо. Музичні і розважальні громадські об'єднання тоді суперечили закону від 15 листопада 1867 р., коли вони були ініціаторами якихось демонстрацій, що могли дестабілізувати мирне життя громадян монархії (Монолатій, 2012, с. 104).

Громадські об'єднання, у тому числі музичні товариства, нерідко вносили зміни до статутів, які вимагали повторного затвердження у органах державної влади. Основна мета таких змін – вдосконалити організаційні засади діяльності музичних товариств. Однією із найбільш амбітних дій у цьому напрямі стала спроба об'єднати боянівські колективи у Союз українських співацьких і музичних товариств. Статут нового мистецького товариства було затверджено Галицьким намісництвом 28 червня 1903 р. Однак аналіз та зіставлення різних за походженням джерел, дають підставу стверджувати, що провід товариства, де ключову роль відігравали Володимир Шухевич та Анатоль Вахнянин, основну увагу зосередив на діяльності Вищого музичного інституту у Львові (фактично музичної школи, започаткованої 1903 р.). Саме тому вони звернулися до Галицького намісництва із проханням затвердити новий статут громадського об'єднання, змінити його назву на Музичне товариство імені Миколи Лисенка та зафіксувати фактичні напрями діяльності. Новий статут було затверджено 6 червня 1907 р. (Шологон, 2015, с. 172).

Отже, аналіз першої виокремленої нами групи нормативних документів уможливило твердження, що на основі австрійського законодавства у містечках та селах Галичини працювала низка аматорських хорових колективів. Натомість значний вплив на мистецьке життя Львова мали товариства «Львівський Боян», «Бандурист» (чоловічий хоровий колектив міста), Музичне товариство імені Миколи Лисенка.

Серед статистичних джерел, що містять інформацію про українське музичне мистецтво Галичини другої половини XIX – початку XX ст. – звіти про діяльність товариств, матеріали періодичних видань. Інформативним у цьому контексті був «Артистичний вісник», однак нетривалий час видання дещо знижує його джерелознавчу цінність (Зарицький, 1904, с. 105). Натомість щоденна українська газета «Діло» оперативно й регулярно повідомляла про події мистецького життя краю. У контексті обраної теми зауважимо, що на її сторінках насамперед подавалася інформація про музичне життя Львова, яке з 90-х рр. XIX ст. концентрувалося довкола «Львівського Бояну» (перші його загальні збори відбулися 2 лютого 1891 р.).

Із 1905 р. провід товариства окремими брошурами публікував звіти про свою діяльність (*Звіт діяльності*, 1905). З них дізнаємося, що в рамках музичного об'єднання працювало три секції – вокальна, оперна та інструментальної музики. Також серед найважливіших заходів товариства були: проведення конкурсів серед композиторів для написання оригінальних музичних творів, видання «Музичної бібліотеки», надання стипендій талановитій молоді для навчання у «Вищому музичному інституті» у Львові, організація хорових колективів у провінційних містах краю, участь у святкових заходах з нагоди ювілейних подій. Щодо кількості членів «Львівського Бояна», то, згідно з вміщеною у звітах статистичною інформацією, 1905 р. воно налічувало 486 осіб, а в 1913 р. – лише 183 (*Звіт діяльності*, 1913, с. 9). До Першої світової війни навколо товариства зосередилася діяльність майже всіх українських композиторів, особливо це стосувалося галичан – Анатолія Вахнянина, Дениса Січинського, Філарета Колесси, Остапа Нижанківського, Станіслава Людкевича, Володимира Барвінського тощо. Також найвизначніший український композитор Микола Лисенко підтримував постійні контакти із «Львівським

Бояном», надсилаючи для його репертуару рукописи своїх хорових творів. Один із своїх найкращих творів – «Радуйся, ниво неполітая» М. Лисенко присвятив саме «Львівському Бояну». На сцені товариства виступали такі визначні митці, як Соломія та Анна Крушельницькі, Модест Менцинський, Олександр Мишуга, Михайло Голинський (Людкевич, 1932, с. 2). Незважаючи на те, що фінансове становище товариства було дуже скромним, «Львівський Боян» постійно оголошував конкурси на кращі хорові твори чи вокальні композиції, чим зробив вагомий внесок у розвиток української музичної культури.

Інформаційні повідомлення про початковий період діяльність «Львівського Бояну» свідчать, що товариство нерідко брало участь у спільних заходах разом із русофільськими організаціями, виконували твори русофільських композиторів – І. Лаврівського, В. Матюка та інших. Однак завдяки талановитому композитору та диригентові, першому організатору музичної бібліотеки О. Нижанківському, композиторові-етнографу Ф. Колесі, а найбільшою мірою – М. Лисенку, з 1895 р. воно набирає виразно народовського спрямування.

Не повною мірою актуалізовані сучасними дослідниками протоколи засідань Музичного товариства імені Миколи Лисенка. Вони зберігаються в особовому фонді композитора Іларіона Гриневецького Центрального державного історичного архіву, м. Львів (ЦДАЛ України, ф. 867, оп. 1, спр. 24, арк. 50) і містять різнопланові відомості про діяльність товариства впродовж 1907–1914 рр. З них отримуємо інформацію, що громадське об'єднання поставило перед собою досить непросте та дороговартісне завдання – спорудження будинку Музичного товариства імені Миколи Лисенка. Ініціатором цієї ідеї став відомий громадський діяч, причетний до діяльності майже всіх національно-культурних товариств Львова, – Володимир Шухевич. Однак через події Першої світової війни заплановане не вдалося втілити у життя.

Отже, звіти про діяльність музичних товариств, що дійшли до нашого дня у вигляді інформаційних повідомлень у пресі, окремих брошур, неопублікованих документів, містять різнопланову, хоча й розпорошену інформацію про події українського музичного життя Галичини, яке здебільшого зосереджувалося довкола роботи мистецьких об'єднань.

Маємо також низку інформативних джерел особового характеру, написаних відомими українськими композиторами та виконавцями, що дають змогу оцінити події того часу крізь призму особистого світосприйняття. Насамперед, це автобіографії А. Вахнянина та Д. Січинського, написані на прохання тодішніх мистецьких видань Галичини. На сторінках першої – знаний галицький політик-консерватор, гімназійний професор, громадський діяч, причетний до організації всіх музичних товариств Львова, композитор-аматор, сформований під впливом церковної музики (Вахнянин, 1908, с. 5). Натомість автобіографія Д. Січинського, це бачення тодішніх подій молодим і талановитим композитором, причетним до організації Коломийського, Перемишльського та Станіславівського Боянів, численних селянських хорів, постійного співробітника музичного видавництва «Теорбан», гонорари для якого були чи не єдиним заробітком (Січинський, 1904, с. 73).

Безперечно, музичне життя Галичини другої половини XIX – початку XX ст. різною мірою відображено на сторінках спогадів громадських діячів та політиків Анатолія Вахнянина, Олександра Барвінського та Кирила Студинського, композиторів Філарета Колесси, Євгена Купчинського, Станіслава Людкевича тощо. Їхнє уважне прочитання та зіставлення з іншими джерелами дає змогу зробити акцент на таких подіях: особистій зустріч М. Лисенка з А. Вахнянином та О. Барвінським 1867 р. у Львові, І. Франком у 1885 р. в Києві, співпрацю з ними й іншими галичанами, від яких записував народні пісні, видання в краї перших таких пісень в обробці видатного митця з Наддніпрянщини, урочисте святкування 1903 р. 35-літнього ювілею творчої праці М. Лисенка у Львові, Чернівцях, Коломиї, Станіславові («Свято української пісні», 1903); похорони Миколи Віталійовича, на який приїхала делегація від галичан (Колесса, 1947, с. 27).

Творча співпраця М. Лисенка з мистецькою елітою Галичини була важливою як для нього самого, так і для українців Австро-Угорщини. Її апогеєм стали урочисті заходи 1903 р., які, однак, зацентували увагу на низькому виконавському рівні аматорських «Боянів». Манеру виконання українського національного гімну «Ще не вмерла Україна» Лисенко згодом назвав – дяківською. Про це нерідко згадують зазначені автори спогадів (Франко, 1904, с. 52).

Однак святкові заходи з нагоди ювілею проходили тріумфально. Про Лисенків концерт у Львівській філармонії читаємо так: «На другому концерті, що відбувся знов у філармонії в неділю, 8 грудня, три поверхи зали були знов зайняті публікою до останнього місця. Публіка вітала ювіляра оваційно, а коли він з'явився на естраді для виконання свого соло, не хотіла відпустити його. Його закидано знов квітами, оваціям не було кінця.

Під час інших точок концерту, між якими було повторення хорових і солових точок першого концерту, ювіляр сидів у ложі разом з Іваном Франком. На концерті були намісник Потоцький з дружиною та маршал сейму Станіслав Бадені.

Кілька соток телеграфічних і листових привітань наспіло під час ювілейних днів на адресу ювіляра. З Петербурга прислав йому привітання співак Олександр Мишуга, з Італії прислала йому подарунки і привітання Соломія Крушельницька» (Левицький, 1968, с. 596).

Серед подій локального галицького масштабу автори спогадів акцентують увагу на музичних мандрівках галицької молоді впродовж 80 – початку 90-х рр. XIX ст. («Друга руска артистична прогулянка», 1890, с. 1). Безпосередню участь у них брали І. Франко, О. Барвінський, К. Студинський, О. Нижанківський, Є. Купчинський (Антонович, 1996, с. 277) та інші. Вони дають підставу зробити висновки, що свого часу така діяльність відіграла дуже важливу роль у громадсько-культурному житті українців Галичини, адже, з одного боку, на організованих ними товариських вечірках звучали заклики до місцевого населення засновувати власні читальні, музичні і хорові колективи, театральні гуртки, а з іншого – музично обдарована молодь, яка переїжджала з міста до міста, вивчала край, його звичаї, побут, людей.

Невід'ємною складовою мистецького життя Галичини стали всесвітньовідомі оперні виконавці – Модест Менцинський, Соломія Крушельницька, Олександр Мишуга. Перші уроки вокалу вони отримали у Львівській консерваторії (створена за ініціативи Галицького (польського) музичного товариства за державні кошти) під керівництвом знаменитого професора Валерія Висоцького, згодом продовжили навчання у різних європейських країнах, співали на найпрестижніших оперних сценах світу, однак навіть у zenіті слави не забували про рідну землю. За найменшої мож-

ливості – чи то з'явився тиждень-другий вільного часу, чи з нагоди якогось національного свята або ювілею Т. Шевченка, І. Франка, М. Лисенка, М. Шашкевича та інших славних синів України, – вони приїжджали до Галичини, брали активну участь у святкових вечорах, давали благодійні концерти, матеріально підтримували українських митців, літераторів, талановиту молодь тощо. Коли не мали можливості приїхати на батьківщину (а це бувало, як правило, тоді, коли не дозволяли умови контрактів), то неодмінно повідомляли про це ювілейні комітети, вітали зі святами (Головащенко, 1995, с. 24).

Станіслав Людкевич, у згадці про концерти М. Менцинського у Львові та містечках Галичини у 1912 р. писав: «Особливо мене вразило тоді виконання ним Лисенкових творів на слова Т.Г. Шевченка. Треба сказати, що до Менцинського у нас в Галичині ніхто не вмів виконувати твори Лисенка. Це пояснювалося відсутністю у співаків відповідної німецької школи, якою володів Лисенко. Навіть знаменитий Олександр Мишуга зі своєю італійською школою не йшов ні в яке з Менцинським у виконанні лисенкових солоспівів» (Людкевич, 1995, с. 46).

У колекції Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові зберігаються епістолярні джерела, концертні афіші та фотографії, що розкривають різні аспекти творчості, громадської активності та побуту не лише славетної співачки, але й інших українських митців, які працювали і творили наприкінці XIX – початку XX ст. Проте особливе зацікавлення для нас склали листи з особистого архіву М. Менцинського від композитора Ф. Колесси, родичів, друзів та запрошення взяти участь у концертах з нагоди національних свят.

Доповнюють інформацію про окремі аспекти громадсько-культурної праці оперної співачки С. Крушельницької (участь у концертах та інших мистецьких заходах) листи, отримані нею від українських музичних та студентських товариств, відомих політиків, що зберігаються у Відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України (ВРФіТ ІЛ ім. Т.Г. Шевченка НАН України, ф. 143, спр. 54; спр. 79).

Нами проаналізовані також листи К. Квітки до Ф. Колесси; М. Лисенка до О. Барвінського та М. Менцинського; Д. Січинського до Я. Вінцковського (Горак, 1993, с. 300); В. Матюка до

діячів української культури (Канчалаба, 1998, с. 15). Переважна більшість з них на сьогоднішній день опубліковані, супроводжуються науковим коментарем та звертають увагу на мистецькі події різного масштабу, про які вже зазначено вище.

Загалом, опрацьовані нами джерела особового походження зосереджують значну увагу на творчій праці відомих митців, співпраці галицьких композиторів та українських музичних товариств краю з Миколою Лисенком, Соломією Крушельницькою, Модестом Менцинським тощо.

Щодо матеріалів періодичних видань, що складають четверту виокремлену нами групу, то інформацію про події мистецького життя (огляди та рецензії) містили україномовні суспільно-політичні та науково-публіцистичні видання («Діло», «Руслан», «Літературно-науковий вісник» тощо).

Однак на фоні загального культурного піднесення у Галичині на початку ХХ ст. гостро відчувалася потреба мистецького періодичного видання. Тому за ініціативою «Союзу співацьких і музичних товариств» 1905 р. у Львові розпочалося видання «Артистичного вісника». Його головними редакторами стали композитор Станіслав Людкевич та художник Іван Труш. На сторінках журналу публікували переважно публіцистику, рідше поезію та прозу А. Вахнянина, О. Кобилянської, Ф. Колесси, С. Людкевича, І. Франка, Г. Хоткевича. Серед знакових публікацій цього видання – стаття І. Франка «Думка профана на музикальні теми», де автор акцентував увагу на тому, що старша генерація галицьких композиторів втратила відчуття чару народної пісні, що надавало музиці шаблонного, ненаціонального і неприродного характеру. Як продовження зазначеної проблематики, були також опубліковані два листи М. Лисенка до Ф. Колесси, де визначний музичний класик дав цінні поради молодим музикантам, заклинаючи до тісного зв'язку з народною творчістю і підкреслив необхідність глибокої професійної підготовки для композиторів-початківців (Білинська, 1972, с. 54).

Інформативними були рубрики «Наші музики» (характеризували творчість тодішніх галицьких композиторів), «Наші видавництва музикальнії за останні літа (1900–1905)». У них друкувався важливий джерельний матеріал з історії української музичної культури того часу (*Артистичний вісник*, 1905). Спо-

чатку планувалося видавати також музичний додаток – нові твори українських композиторів. Проте такий додаток з'явився тільки у другому номері «Артистичного вісника» (за лютий-березень 1905). Це були дві народні пісні про важку жіночу долю в аранжировці О. Нижанківського. Загалом журнал знайомив громадськість з найважливішими мистецькими подіями в житті українського й інших народів, давав принципову і об'єктивну оцінку кожному з творів, який заслуговував на увагу.

Особливо цінний внесок у характеристику музично-театрального життя вніс Станіслав Людкевич – перший в Галичині професійний музичний критик, що вважав своїм обов'язком активно цікавитися всіма ділянками творчого й музично-освітнього життя. Він опублікував 17 рецензій на оперні і музично-театральні вистави та 14 статей на відповідну тематику на сторінках львівської періодики з 1913 до 1940 р. Зміст цих рецензій і статей зосереджувався переважно навколо проблем композиторського стилю в музично-сценічних жанрах, виконавської майстерності та інтерпретації (Осадца, 2009, с. 73).

1902 р. на сторінках газети «Діло» композитор виступив як один з ініціаторів заснування у Львові української консерваторії. У статті «Кілька слів про потребу заснування української музичної консерваторії у Львові» (Людкевич, 1902) автор наголошував на політичному значенні вищої школи зокрема і культурного розвитку взагалі. Він зазначив, що без плідної праці на культурній ниві українцям неможливо здобути для себе не лише національно-культурні права, але й політичні.

Не залишався композитор байдужим й до аматорського музичного мистецтва. В 1932 р. у публіцистичній розвідці «У сорокаліття «Львівського Бояна» (1891–1931 рр.)» він не лише окреслив основні етапи розвитку товариства, але й спробував неупереджено, без ювілейного пафосу оцінити його діяльність. При цьому поставив декілька принципових питань: 1) чи має плекати «Боян» передусім українську національну музику, чи перейти в інтернаціональну мистецьку площину; 2) чи в його репертуарі має домінувати народний хоровий жанр, чи, можливо, варто опанувати й інші співочі форми, зокрема вокально-інструментальні твори; 3) чи повинна діяльність товариства підпорядковуватися вагомій суспільній місії – вшануванню Шевченкових

та Франкових ювілеїв, чи, можливо, варто оцінювати його діяльність за щорічними звітними концертами із різноплановим репертуаром? Однак найбільш принципове питання, на думку С. Людкевича, полягало у тому, чи не варто аматорський хоровий колектив замінити професійним? З цього приводу він зазначив таке: «До так званого професіонального хору наші «баяністи» ставилися й ставляться у своєму ідейному почуванні негативно, навіть згрідливо, та боронять твердо принцип добровольчої ідейності; але при цьому забувають, що для досягнення мистецьких цілей добровольці-аматори мусять видвигнути і перенести в життя залізну, хоча й моральну дисципліну та організацію праці, яких в «Бояні» від почину до нині завжди бракувало, а недостача їх не раз просто не давала змоги досягнути верхів мистецтва тим, які до нього раді були вести товариство» (Людкевич, 2000, с. 384). Так у статті було окреслено причини низького рівня виконавського мистецтва в Галичині, про що не рідко зазначали різні автори на сторінках своїх публіцистичних праць та рецензій.

Висновки. Таким чином, аналіз різнопланових джерел, що розкривають україномовне музичне мистецтво Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст., дає підставу стверджувати, що провідну роль у його становленні та розвитку відігравали громадські товариства. Саме вони засновували хорові колективи та музичні навчальні заклади. При цьому в їхній діяльності домінували аматорський підхід та церковна музика. Однак діяльність нової генерації українських композиторів, яку представляли О. Нижанківський, Д. Січинський, С. Людкевич, Ф. Колесса, та співпраця галицьких митців з Миколою Лисенком сприяла зростанню професійної майстерності в Галичині. Вагомою мистецькою інституцією краю в той час була Львівська консерваторія, де розпочалося навчання вокалу всесвітньовідомих оперних виконавців, уродженців Галичини – С. Крушельницької, М. Менцинського, О. Мишуги та інших.

Джерела та література

Антонович, О. (Упоряд.). (1996). Уривки «Щоденника» цитриста та композитора Євгена Купчинського з 1888–1889 років. *Записки НТШ. Праці музикознавчої комісії* (с. 267–285). Львів.

- Артистичний вістник: місячник посвячений музиці і штуці.* (1905). (Зош. 1–10).
- Білинська, М.** (1972). «Артистичний вістник» і музичне життя Західної України на переломі ХІХ–ХХ ст. *Іван Труш (1869–1969). Збірник матеріалів наукових конференцій, присвячених 100-річчю від дня народження* (с. 51–57).
- Вахнянин, А.** (1908). *Спомини з життя.* К. Студинський (Упоряд.). Львів: 3 печатні В.А. Шийковського.
- ВРФіТ ІЛ ім. Т.Г. Шевченка НАН України – Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. Ф. 143, спр. 54. Зарицький Роман, голова станіславського «Бояна». Лист до Соломії Крушельницької. Станіслав. 20.05.1898 р., 2 арк.; Ф. 143, спр. 79. Корилевич З. Лист до Соломії Крушельницької. Проханню взяти участь у концерті. Коломия. 01.06.1898 р., 1 арк.
- Головащенко, М.** (Упоряд.). (1995). *Модест Менцинський: Спогади. Матеріали. Листування.* Київ: Рада.
- Горак, Я.** (Упоряд.). (1993). Листи Дениса Січинського до Ярослава Вінцьковського. *Записки НТШ. Праці музикознавчої комісії* (с. 281–303). Друга руска артистична прогулька. (1890, 12 серпня). *Діло*, с. 1.
- Зарицький, Р.** (Упоряд.). (1904). *Альманах музичний. Літературна часть першого ілюстрованого календаря музичного на рік 1904.* Львів: 3 друкарні НТШ під зарядом К. Беднарського.
- Звіт діяльності віділу «Львівського Бояна» за адміністративний рік 1904/1905.* (1905). Львів: 3 друкарні В.А. Шийковського.
- Звіт діяльності віділу «Львівського Бояна» за адміністративний рік 1912/1913.* (1913). Львів: 3 друкарні «Діла».
- Канчалаба, С.** (1998). Листування Віктора Матюка з діячами української культури, духовними особами (За матеріалами відділу рукописів ЛНБ). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаника: збірник наукових праць*, 6, 14–20.
- Кияновська, Л.** (2007). *Галицька музична культура ХІХ–ХХ ст.:* навчальний посібник. Чернівці: Книги – ХХІ.
- Колесса, Ф.** (1947). *Спогади про Миколу Лисенка.* Львів: Вільна Україна.
- Королько, А.** (2020). Музично-хорове товариство «Снятинський Боян» на початку ХХ ст.: становлення і практична діяльність. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія*, 2, 62–72. doi: 10.31861/hj2020.52.62–72.
- Левицький, В.** (1968). Як Львів вітав Миколу Лисенка. В О. Лисенко (Упоряд.), *М.В. Лисенко у спогадах сучасників.* Київ: Музична Україна.

- Людкевич, С.** (1902, 5 листопада). Кілька слів про потребу заснування української музичної консерваторії у Львові. *Діло*.
- Людкевич, С.** (1932). У сорокаліття «Львівського Бояна» (1891–1931). *Діло*, 51, с. 2.
- Людкевич, С.** (1995). Йому належить одне з перших місць. В М. Головащенко (Упоряд.), *Модест Менцинський: Спогади. Матеріали. Листування* (с. 44–46). Київ: Рада.
- Людкевич, С.** (1999). *Дослідження, статті, рецензії, виступи*. З. Штундер (Упоряд.). (Т. 1–2; Т. 1). Львів: Дивосвіт.
- Людкевич, С.** (2000). *Дослідження, статті, рецензії, виступи*. З. Штундер (Упоряд.). (Т. 1–2; Т. 2). Львів: Дивосвіт.
- Монолатій, І.** (2012). *Інші свої. Політична участь етнічних акторів пізньогабсбурзьких Галичини і Буковини*. Івано-Франківськ: Лілея-НВ.
- Новакович, М.** (2019). *Галицька музика габсбурзької доби: у пошуках української ідентичності*. Львів: Тетлюк Т.В.
- Осада, Н.** (2009). Оперна й музично-театральна критика на сторінках львівської преси ХІХ – початку ХХ ст. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка*, 17, 62–81.
- Пилипчук, Р.** (Упоряд.). (2003). *Микола Лисенко у спогадах сучасників*. Київ: Музична Україна.
- Січинський, Д.** (1904). Автобіографія. *Ілюстрований музичний календар на рік звичайний 1905* (с. 72–73). Львів: З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка.
- Скорульська, Р.** (Упоряд.). (2004). *Микола Лисенко. Листи*. Київ: Музична Україна.
- Свято української пісні. (1903, 29 листопада (12 грудня)). *Руслан*, 271.
- Фрайт, І., & Шуневич, Є.** (2020). Внесок Анатолія Вахнянина у розвиток музичної освіти Східної Галичини. *Молодь і ринок*, 1 (180), 125–130. doi: 10.24919/2308-4634.2020.195966.
- Франко, І.** (1904). Лисенкове свято в Австрії. *Літературно-науковий вістник* (Т. 25, с. 47–52).
- ЦДІАЛ України – Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 867. Гриневецький Іларіон, педагог, музикознавець, композитор. 1892–1962 рр. Оп. 1, спр. 24. Протоколи загальних зборів і засідань Музичного товариства ім. М. Лисенка. Том І. 1903–1911 рр., 63 арк.
- Черепанин, М.** (1997). *Музична культура Галичини (друга половина ХІХ – перша половина ХХ століття)*. Київ: Вежа.
- Шологон, Л.** (2015). *Джерела з історії національно-культурного руху українців Галичини (1848–1914 рр.)*. Івано-Франківськ: Симфонія-форте.

References

- Antonovych, O.** (Comp.). (1996). Uryvky «Shchodennyka» tsytrysta ta kompozytora Yevhena Kupchynskoho z 1888–1889 rokiv [Excerpts from the "Diary" of zitherist and composer Evvgene Kupchynsky from 1888–1889]. *Zapysky NTSh. Pratsi muzykoznavchoi komisii – NTSh notes. Proceedings of the musicological commission* (pp. 267–285). Lviv [in Ukrainian].
- Artystychnyi vistnyk: misiachnyk posviachenyi muzytsi i shcutsi [Artistic Bulletin: a month dedicated to music and art]*. (1905). (Vols. 1–10) [in Ukrainian].
- Bilynska, M.** (1972). «Artystychnyi vistnyk» i muzychne zhyttia Zakhidnoi Ukrainy na perelomi XIX–XX st. ["Artistic Bulletin" and the musical life of Western Ukraine at the turn of the XIX–XX centuries]. *Ivan Trush (1869–1969). Zbirnyk materialiv naukovykh konferentsii, prysviachenykh 100-richchuu vid dnia narodzhennia – Ivan Trush (1869–1969). Collection of materials of scientific conferences dedicated to the 100th anniversary of his birth* (pp. 51–57). Lviv [in Ukrainian].
- Vakhnianyn, A.** (1908). *Spomyny z zhyttia [Memories of life]*. K. Studynskyi (Comp.). Lviv: Z pechatni V.A. Shykovskoho [in Ukrainian].
- VRFiT IL im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy – Viddil rukopysnykh fondiv i tekstolohii Instytutu literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy. F. 143, spr. 54. Zarytskyi Roman, holova stanislavskoho «Boiana». Lyst do Solomii Krushelnytskoi. Stanislav. 20.05.1898 r., 2 ark.; F. 143, spr. 79. Korylovych Z. Lyst do Solomii Krushelnytskoi. Prokhannia vziaty uchast u kontserti. Kolomyia. 01.06.1898 r., 1 ark. [Department of Manuscripts and Textology of the Institute of Literature T.G. Shevchenko National Academy of Sciences of Ukraine. F. 143, file no. 54. Roman Zarytsky, chairman of Stanislav's Boyana. Letter to Solomiya Krushelnytska. Stanislav. 20.05.1898, 2 sheets; F. 143, file no. 79. Korylovych Z. Letter to Solomiya Krushelnytska. Please take part in the concert. Kolomyia. 01.06.1898, 1 sheet] [in Ukrainian].
- Holovashchenko, M.** (Comp.). (1995). *Modest Mentsynskyi: Spohady. Materialy. Lystuvannia [Modest Mentsinsky: Memories. Materials. Correspondence]*. Kyiv: Rada [in Ukrainian].
- Horak, Ya.** (Comp.). (1993). Lysty Denysa Sichynskoho do Yaroslava Vintkovskoho [Letters of Denis Sichynsky to Yaroslav Vintkovsky]. *Zapysky NTSh. Pratsi muzykoznavchoi komisii – NTSh notes. Proceedings of the musicological commission* (pp. 281–303) [in Ukrainian].
- Druha ruska artystychna prohulka [Second Ruska artistic walk]. (1890, August 12). *Dilo – Work*, p. 1 [in Ukrainian].
- Zarytskyi, R.** (Comp.). (1904). *Almanakh muzychnyi. Literaturna chast persho-ho iliustrovanoho kalendaria muzychnoho na rik 1904 [Almanac of*

- music. Literary part of the first illustrated music calendar for the year 1904*. Lviv: Z drukarni NTSh pid zariadom K. Bednarskoho [in Ukrainian].
- Zvit diialnosti vydilu «Lvivskoho Boiana» za administratsyyni rik 1904/1905 [Report on the activities of the "Lviv Boyan" division for the administrative year 1904/1905]*. (1905). Lviv: Z drukarni V.A. Shyikovskoho [in Ukrainian].
- Zvit diialnosti vydilu «Lvivskoho Boiana» za administratyvnyi rik 1912/1913 [Report on the activities of the "Lviv Boyan" division for the administrative year 1912/1913]*. (1913). Lviv: Z drukarni «Dila» [in Ukrainian].
- Kanchalaba, S.** (1998). Lystuvannia Viktora Matiuka z diiachamy ukrain-skoi kultury, dukhovnymy osobamy (Za materialamy viddilu rukopysiv LNB) [Correspondence of Victor Matyuk with figures of the Ukrainian culture, clergymen (According to materials of department of manuscripts of LNB)]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky im. V. Stefanyka – Notes of the Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyk*, 6, 14–20 [in Ukrainian].
- Kyianovska, L.** (2007). *Halytska muzychna kultura XIX–XX st. [Galician musical culture of the XIX–XX centuries]*. Chernivtsi: Knyhy – XXI [in Ukrainian].
- Kolessa, F.** (1947). *Spohady pro Mykolu Lysenka [Memories of Mykola Lysenko]*. Lviv: Vilna Ukraina [in Ukrainian].
- Korolko, A.** (2020). Muzychno-khorove tovarystvo «Sniatynskiy Boian» na pochatku XX st.: stanovlennia i praktychna diialnist [Music and Choral Society "Sniatyn Boian" at the beginning of the 20th century: formation and practical activity]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yurii Fedkovycha. Istoriiia – History Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*, 2, 62–72. doi: 10.31861/hj2020.52.62–72 [in Ukrainian].
- Levytskyi, V.** (1968). Yak Lviv vitav Mykolu Lysenka [How Lviv greeted Mykola Lysenko]. In O. Lysenko (Comp.), *M.V. Lysenko u spohadakh suchasnykiv – M.V. Lysenko in the memoirs of contemporaries*. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Liudkevych, S.** (1902, November 5). Kilka sliv pro potrebu zasnovannia ukrain-skoi muzychnoi konservatorii u Lvovi [A few words about the need to establish a Ukrainian music conservatory in Lviv]. *Dilo – Work* [in Ukrainian].
- Liudkevych, S.** (1932). U sorokalittia «Lvivskoho Boiana» (1891–1931) [In the fortieth anniversary of "Lviv Boyan" (1891–1931)]. *Dilo – Work*, 51, p. 2 [in Ukrainian].

- Liudkevych, S.** (1995). Yomu nalezhyt odne z pershykh mist [He has one of the first places]. In M. Holovashchenko (Comp.), *Modest Mentsynskyi: Spohady. Materialy. Lystuvannia – Modest Mentsynsky: Memories. Materials. Correspondence* (pp. 44–46). Kyiv: Rada [in Ukrainian].
- Liudkevych, S.** (1999). *Doslidzhennia, statti, retsenzii, vystupy [Research, articles, reviews, speeches]*. Z. Shtunder (Comp.). (Vols. 1–2; Vol. 1). Lviv: Dyvosvit [in Ukrainian].
- Liudkevych, S.** (2000). *Doslidzhennia, statti, retsenzii, vystupy [Research, articles, reviews, speeches]*. Z. Shtunder (Comp.). (Vols. 1–2; Vol. 2). Lviv: Dyvosvit [in Ukrainian].
- Monolatii, I.** (2012). *Inshi svoi. Politychna uchast etnichnykh aktoriv pizno-habsburzkykh Halychyny i Bukovyny [Others own. Political participation of ethnic actors of late Habsburg Galicia and Bukovina]*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV.
- Novakovych, M.** (2019). *Halytska muzyka habsburzkoj doby: u poshukakh ukrainskoi identychnosti [Galician music of the Habsburg era: in search of Ukrainian identity]*. Lviv: Tetliuk T.V. [in Ukrainian].
- Osadtsa, N.** (2009). Opera i muzychno-teatralna krytyka na storinkakh Lvivskoi presy XIX – pochatku XX st. [Opera and musical-theatrical criticism in the pages of the Lviv press of the XIX – early XX centuries]. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki im. V. Stefanyka – Notes of the Lviv National Scientific Library named after V. Stefanyk*, 17, 62–81 [in Ukrainian].
- Pylypchuk, R.** (Comp.). (2003). *Mykola Lysenko u spohadakh suchasnykiv [Mykola Lysenko in the memoirs of contemporaries]*. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Sichynskyi, D.** (1904). Avtobiohrafiiia [Autobiography]. *Illustrovanyi muzychnyi kalendar na rik zvychainyi 1905 – Illustrated music calendar for the ordinary year 1905* (pp. 72–73). Lviv: Z drukarni Naukovoho Tovarystva imeny Shevchenka [in Ukrainian].
- Skorulska, R.** (Comp.). (2004). *Mykola Lysenko. Lysty [Mykola Lysenko. Letters]*. Kyiv: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
- Sviato ukrainskoi pisni [Ukrainian Song Holiday]. (1903, November 29 (December 12)). *Ruslan*, 271 [in Ukrainian].
- Frait, I., & Shunevych, Ye.** (2020). Vnesok Anatolia Vakhnianyna u rozvytok muzychnoi osvity Skhidnoi Halychyny [Anatol Vakhnyanin's contribution to the development of the music education in Eastern Galicia]. *Molod i rynek – Youth and the market*, 1 (180), 125–130. doi: 10.24919/2308-4634.2020.195966 [in Ukrainian].

- Franko, I.** (1904). Lysenkove sviato v Avstrii [Lysenkov holiday in Austria]. *Literaturno-naukovyi vistnyk – Literary-scientific bulletin* (Vol. 25, pp. 47–52) [in Ukrainian].
- TsDIAL Ukrainy – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv. F. 867. Hrynevetskyi Ilarion, pedahoh, muzykoznavets, kompozytor. 1892–1962 rr. Op. 1, spr. 24. Protokoly zahalnykh zboriv i zasidan Muzychnoho tovarystva im. M. Lysenka. Tom I. 1903–1911 rr., 63 ark. [Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv. F. 867. Hrynevetsky Hilarion, teacher, musicologist, composer. 1892–1962. Op. 1, file no. 24. Minutes of general meetings and sessions of the Music Society. M. Lysenko. Vol. I. 1903–1911, 63 sheets] [in Ukrainian].
- Cherepanyn, M.** (1997). *Muzychna kultura Halychyny (druha polovyna XIX – persha polovyna XX stolittia)* [Musical culture of Galicia (second half of the XIX – first half of the XX century)]. Kyiv: Vezha [in Ukrainian].
- Sholohon, L.** (2015). *Dzherela z istorii natsionalno-kulturnoho rukhu ukrainstiv Halychyny (1848–1914 rr.)* [Sources from the history of the national-cultural movement of Ukrainians in Galicia (1848–1914)]. Ivano-Frankivsk: Symfoniia-forde [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 08.09.2021 р.
Стаття рекомендована до друку 26.10.2021 р.*